

Det er ingen beretning fra Sel, men noen dokumenter som gir innsyn i en situasjon som kunne oppstå for husmenn. Jo Hansson Urddalsliden

Forklaring af Jo Hansson Urddalsliden.
(95 Aar gammel).

Min fader Hans Jonson (født i Urdmo) var den som ryddede og bygde Urddalsliden, der hvor vi nu bor. Stedet hørte til Almindingen, i alle Fald har jeg altid staat i den Tro at det var Almindingen, og min Fader ligeledes. Der hvor han først ryddede, ble alt revet bort af Ofsen, Aaret efter ryddede ha der vi nu er. (Ofsen Aar 1789).

Han overdrog Urddalsliden til mig, dog fikk ogsaa min Søster en Del af den Mark som var indlagt men ikke ryddet. Min Fader har aldrig indgaat Husmands-Contract for Urddalslidens Vedkommende med Manden paa Formo, eller med nogen anden, jeg heller ikke. Min Fader leiede en Eng, som kaldtes Bjørnevolden, af Manden paa Formo. Den aarlige Leie var 4 Daler Curant, som min Fader afbetalte ved Arbeide. Der var ingen skriftlig Contract paa denne Leie, blot mundtlig Aftale. Men mer end disse 4 Daler Curant har han aldrig været pligtig at arbeide for paa Formo. Jeg overtok sammen med Urddal, tillige Engen og Arbeidspligten. Arbeidet blev udført paa Slump, nogle Aar mer, nogle mindre. Da jeg hadde været Bruger i nogle Aar, tog Hans Formo, Fader til Anders som nu er Mand der, igjen halve Delen af Bjørnvolden og satte ned en Husmann der. Siden har jeg svaret bare det halve Arbeid mod før, for to Daler Curant. Ikke har han krævet mer. Men Arbeidet gikk fremdeles paa Slump, naar han kaldte mig til Arbeidet paa Gaarden kom jeg, og aldrig fik jeg Betaling eller Opgjør. Det var stort Venskab mellom gamle Hans Formo og mig, og jeg syntes jeg var tjent med at have Engen for det Arbeide han krævede, og saaledes sagde jeg aldrig nei naar han bad meg komme paa Arbeide. Men min Mening var at jeg ikke var pligtig til at svare for mer end den halve Eng, 2 daler Curant. Og gamle Hans Formo sagde aldrig at jeg skulde svare Arbeide for andet end Bjørnvolden. Da jeg ble gammel, kom min Søn Hans til at forestaa Bruget, dog uden Skjøde eller nogensomhelst Overdragelse. Han blev da den, som kom til at svare Arbeidet paa Formo. Meningen var at han skulde faa Urddalsliden efter mig, og min anden Søn Jo, som havde kjøbt Hole, skulde faa Arv i Løsøre og Penge

Begge Brugene Urddalsliden ble forlangt skyldsatte, som selvstendig Eiendom. Min Søn Hans var hos Fogden for at forlange Skyldsætning for nordre Urddal's Vedkommende. Det var med mit Vidende og Samtykke at han forlangte Skyldsætningen. Og ved Skyldsætningen ble min Søn Hans's Navn indført i Bøgerne.

Da Sorenskriveren var på Urddalsliden for at udføre Skyldsætnings-Forretningen, kom Anders Formo (den nuværende Eier) sammen med Sagfører Holstad og nedlagde Indsigelse for nordre Urddal's Vedkommende mod Skyldsætningen. Han paastod at Bruget var Plads under Formo, og saaledes tilhørte ham. For søndre Urddal's Vedkommende nedlagte han ingen Indsigelse, og den har siden den Tid været selvstendig Eiendom. Sorenskriveren fremmede imidlertid Forretningen ogsaa for nordre Urddal., og Documentet ble indsendt for at faa det approberet. (Dette om Approbationen ved ikke Jo nogen Greie paa, han ved blot at Documentet var borte en Tid, og saa senere kom igjen approberet.) Bruget nordre Urddalsliden er skyldsatt 24. Oct. 1855 og Skyldsætningen thinglæst 4. December 1863.

Men i denne Mellemtid medens Documentet var borte til Approbation, fik Anders Formo min Søn Hans til at indgaa Husmands-Contract, hvorefter hele Urddalsliden er Plads under Formo. (Hans skal være bleven kaldt ned til Formo en Søndag Formiddag og der dels skræmt og dels lokket til at sætte sit Navn under en Husmands-Contract, som var færdigskreven. Hans selv skjønner ikke en Bogstav og har ikke ringeste Forstand paa Documenter.) Men dertid havde han ikke mit Samtykke; jeg vidste intet om dette før længe bagefter. Husmands-Contracten lod Anders Formo straks thinglæse. Contracten er underskreven 3die August 1856.

Da jeg fik vide at Hans havde udstedt Husmands-Contract paa Urddalsliden, blev jeg misnøid med det. Jeg sagde fra mig Leie af Bjørnvolden i Vidners Overvær, og siden har ingen fra os svaret ringeste Arbeide paa Formo. Saa vilde jeg ikke overdrage Bruget til min Søn Hans, som havde baaret sig saa uforstandigt ad. I 1866 skjødede jeg Bruget til min Sønnesøn Jo Hansson. Skjødet blev udstedt 16de Mai, thinglæst 9ende Juni 1866; men Anders Formo nedlagte Indsigelse.

29 Mai 1866 lod Anders Formo afholde Udkastelses-Forretning hos os. Jeg nedlagde Indsigelse, ligesaa min Søn Hans og hans Søn Jo, og det kom til Proces. (Vaaren efter begynte Anders Formo at pløie hos oss. Dermed har han siden vedblevet hver Vaar. Han har pløiet og tilsaaet en Del og vi en anden, Pløiningen har gaat omkap, samtidig, og hver Høst har han skraaret den Del han om Vaaren ha pløiet.

Ved Underrets-Som af 27 Nvbr 1868 er gamle Jo's Skjøde som oerdrager Urddls. til Sønnesønnen Jo Hansson, kjendt ugyldig.

a. Candidat Otto Blehr,
Studenter-Samfundet,
Christiania.

Raamundgaard 10.3.71.

Kjære Otto.

Du faar undskylde at jeg sender Dig et Brev bare med det øyemed at bryde Dig med Bøn om Raad. Jeg vilde spørge Dig efter en dygtig og retsindig Advocat. Ikke for min egen Del, heldigvis. Men her er en fattig Mand som lider Overlast – det er da den almindelige Tro i Bygden – af en af de mægtigste Bønder her. Dommen er gaat ham imod ved Underretten; der var Sagfører Olsen hans Modstander, og overfor Olsen er Skriveren ikke fuldt uafhængig i sin Tænkning. Overretten stadfæstede Underrettens Dom. Men Sakfører døde inden Sagen kom fore der. Og Sakførerens (Brostrøms) Enke siger at der ingen mødte i Brostrøms Sted. Baade Manden selv og Smaaefolk ellers her i Bygden ønsker nu at se Høiesterets-Dom i Sagen.

Og Folk skillinger sammen for at skaffe ham Sagfører. En velstaaende Svoger vil utfylde hva der fattes, tror jeg. Nu har de spurt mig hvilken Advokat de skal vende sig til, for de ved ikke ringeste Greide. Og jeg som er lige saa klog som dem, ved ikke andet Raad end at spørge Dig. Ellers har det undret baade dem og mig at ikke Overrettens Dom er dem forkyndt endnu. Den blev afsagt 17. Octbr. Forrige Aar. Hvor lang Tid har de til Appell efter Forkyndelsen? Jeg haaber Du ikke har noget imod mig fordi jeg volder Dig denne Uleilighed.

Jeg, og alle vi her, blev glade da vi fikk høre om Dit Valg til Formand. Det viser jo at Kjærligheden til det som er norsk, og friere og aandigere Sands fremdeles har Overtaget blant Studenterne.

Din Søster Thea ved Du nok jeg altid har havt meget tiloves for. Og nu er jeg bleven endda langt mer glad i hende. Der er rige Evner baade i Aand og Hjerte. Og jeg tror hun har havt meget godt af at være her ogsaa, naar jeg skal sige min oprigtige Mening. Hun har været saa elskværdig mod Mor og mod min Fæstmø Kari, og jeg tror alle her i Huset holder af hende, Skolegutterne og Tjeneste-Gjenterne med. Ogsaa Jansons og hun er rigtig gode Venner. Nu ønsker hun brendende at komme til en dansk Høiskole til sommeren sammen med Jansons og Kari Skar. Men hun ved ikke endnu om hun faar Lov. Lev vel. Hils Frits Hansen hvis De træffer ham.

Din
Christopher Bruun

E.S.

Thea taler ofte om Dig, og med en Kjærlighed og en beundring – hun er stolt at sin Broder – som vilde gjøre Dig godt om Du var Vidne til den. Nu venter hun Brev fra Dig og længes meget efter det. Hun sender sin hjertligste Hilsen. I mit eget Navn vil jeg tilføie det ønske at Du maa sætte ret Pris paa denne Søsters Kjærlighed. Jeg ved at en Søsters Kjærlighed er noget som har Værd i Livet. Og jeg ved ogsaa at denne din Søster – den eneste paa en Maade – har

Norsk Folkemuseum, Arkiv 1001-03: Husmannsminner

Kopi finnes ved Opplandsarkivet avd. Maihaugen, A-00220: Husmannsberetninger

rig Evne til at gjøre Dig glad saa sandt Du har Evne til at tage imod hva hun heller end gjerne vil give.

Mor hilser venligst, og spørges om Du har faat Treskurden hos Bruuns.

Sel. 11.4.71.

Kjære Otto.

Tak for de hjertlige Ord du siger om min Trolovelse, og for din Tillid Du udtaler til min ”Bonde-Gjente”. Jeg tror ganske sikkert hun ikke vil gjøre den til Skamme. Den Venlighet som er bleven vist hende fra mine Slætninger er mig meget kjær.

Tak ogsaa fordi Du midt i alt dit Arbeide er saa villig tilat retlede de stakkars Folk i Urddalsliden som nu skal miste Frugten af tre Slegtleds sine Stræv. Først for faa Dage siden fik jeg en fuldstændig fremstilling af Sagen, af den forurettede selv. Nu er jeg visselig saa lidet lovkyndig som mulig. Den ligevel – lige saa klart som det er at Folkene lider Uret, lige saa klart forekommer det mig at de ikke kan hjælpes, men selv har fraskrevet sig sin lovlige Ret, efter deres egen Fremstilling af Sagen. Ligevel sender jeg Dig Fremstillingen af Sagen, om Du kan komme til andet Resultat. Den er et noksaa godt Exempel paa hvorledes den kyndigere gjør Brug af de lavere staaendes Mangel paa Forstand paa Documenter. Brostrøm som førte Sagen for Urddalsliden, lagde Vegt paa det, at Almindingen ikke var Bygdens, men Statens. Folkene omtales i Bygden som ualmindelig strævsomme og ordentlige (det skal være et af de mest velstelte Brug i hele Sel) men tillige som fjottegode. – De længes efter Svar fra Dig. Har Du Tider at skrive før jeg mot Slutningen af Maaneden kommer til Xania, saa blir det ikke saaledes udelukkende for Studenter som sidst. Kanske derfor Samfundssalen var mindre passende? Ved Du noget andet Rum som var at faa for en nogenlunde overkommelig Leie? Jeg vil helst at Du ikke skal nævne dette til nogen, da jeg som sagt er ganske ubestemt endnu.

Til Lykke med din interessante Part som Referent. Jeg kunde missunde Dig det Kjendskab Du derved vinder til vort offentlige Liv.

Lev vel.

Din Christopher Bruun